

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

з Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1-70 кор.

За границю:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тижні 5½ долара, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що днів
крім неділь і руских свят
о 5½ год. пополудні.

Редакція, адміністрація і
експедиція «Руслана» при ул.
Оссолінських ч. II. (партер)
(фронт від ул. Тихої). Експе-
диція місцева в Агенції
Соволовського в насалжі Гавс-
мана.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереженє.—

Рекламациі неопечатані в
вільні від порта. — Оголо-
шені звичайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надісланім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Бюджетова розправа в посольській палаті.

(X) Давно се вже було, коли державна рада ухвалювала правильний бюджет і переводила над ним основну розправу в усіх галузях державного господарства. А ще важливіше в державнім господарстві і для конгресу над ним в т. зв. замкнене рахунків, а вже минуло кільканадцять літ з того часу, як ані посольська палата ані навіть комісія бюджетова не занимали ся сею справою. Наслідком того літа проминули з того часу, як держ. рада ухвалювала, чи одобрити або ні звіт комісії для державного догугу. В усіх конституційних державах право нагляду над державною господарскою, над орудуванем державним скарбом вважає ся найважливішим правом конституційним, а розправа над бюджетом дає в кождім ресорті міністерств, при кождім розділі, а навіть при поодиноких позиціях чимало нагоди обговорювати всякі потреби і домаганя народні. Від многих літ австр. державна рада неначе зрєкла ся сего найважливішого законодавчого права, а тепер лише найвища рахункова палата дає охорону проти переступлення і самоволі бюджету, а тим менше занимає ся держ. рада звітами комісії для держ. догугу і замкненими рахунків. Сих важних законодавчих прав зрєкла ся від многих літ держ. рада, а замість того виринають наглі внесеня, котрі доривочно висувують одну або другу відокремлену справу, без усякої системи, коли тимчасом правильна бюджетова розправа може обняти весь обсяг державних і народних справ і дає нагоду обговорити їх систематично.

Ся парламентарна техніка довела до того, що від многих літ в Австрії нема

правильно ухваленого бюджету, лише бюджетові провізорії, в котрих держ. рада дає загальну повновласть правительству орудувати держ. скарбом в рамках загально усталених квот. Сим разом приступила посольська палата до бюджетової розправи, але якже сумне вражіше робить така поагода бюджету. Держ. рада має ухвалити бюджет на 1909 рік, з котрого половина вже минає. Многі видатки правительством було приневолене вже зробити, а держ. рада тим способом не буде могла вже зробити в тих справах ніяких змін або поправок, або лише з великими клопотами, наколиб на се рішила ся. Крім того час одного тижня визначений на переведенє розправи і ухваленє цілого бюджету так скупий, що дійсне розслідженє держ. господарки, потреб і недомагань державних, потреб народних стає прямо неможливою справою і ціла розправа та ухвала бюджету стає пустою формальністю.

Щоби сю формальність ухвалєна бюджету уможливити, згодили ся предсідники клубів на систему контингентованя бесідників і розділити обчислений на минути час (всіх минут 4644) поміж поодинокі сторонництва. На одного посла випадає після сего обчислення 9 минут, в яких він може промовляти, отже чим часленіше сторонництва, там більше має часу промовляти. пр. соціальним демократам визначено 13 годин і 21 минут, рускому клубови 45 минут). Таких обмежень ужито, щоби до дня 25. червця при 10 годинних щоденних засіданях можна ухвалити бюджет в посольській палаті і передати єго відтак палаті вельмож.

Все те однак буде можливе, наколи не випадє нічого надзвичайного, що при теперішніх відносинах в посольській палаті не є виключене.

Велика опозиція, яку приготавливали со-

циалісти в спілці з Слав. Союзом, помалу розвіяла ся, бо серед самої опозиції провину ся розлад. Христ. суспільні і хліборобні ческі послы не хотіли згодити ся на крайню опозицію ведену д-ром Крамаржом, а також Дальматинці бачили в ухваленю бюджету такі користи для себе, яких би їм не дала провізорія. Крім того і розв'язка язикового питання в Дальматії настроїла їх прихильніше для правительства.

Але найбільше вплинуло на зміну настрою в держ. раді недавнє рішенє цісаря висловленє на недільнім послуханю бар. Бінертови, про що ми вже раз згадували. Цісар висловив кабінетови бар. Бінерта своє особливе вдоволенє становищем кабінету, що члени єго в трудних обставинах сповняють свої обовязки також яко послы, і що ні оден міністер не повинен висновувати послідовностей для свого становища з подій, які з тим вяжуть ся. Ся заява цісаря мала метою розвіяти хибний погляд, начеб то случайні ухвали парлам. клубів могли мати вплив на становище поодиноких міністрів в кабінеті, котрий не вийшов з парламентарної коаліції. Передовсім відноситься ся се до становища міністра Жачка, котрому Чехи ухвалили висловити недовіру і приневолити ввєсти поданє в відпустку, на що цісар не згодив ся.

Се рішенє цісаря розвіяло надії опозиції на повалєнє кабінету бар. Бінерта, бо висловленє безпосередно перед почином бюджетової розправи Коропою довіру і признанє кабінетови стає певною порукою, що змаганя опозиції були би марні. Отсим можна собі пояснити, що опозиція нараз охлила і згодила ся на правильну поагоду бюджетову.

Сільвіо Пелліко.

Із днів мого тюремного життя.

(Le mie prigioni).

З італійської мови переклав

Володимир Держирука.

(Дальше).

— Не обманюй себе! — говорив він до мене. — Се не потреває довго. Будь кріпкий й готов ся на се, що мене страшиш; додавай мені відваги своєю бадьорністю.

В тих днях хотіли білити стіни наших келій і на сей час перенесено нас де инде. Нещастє хотіло, що ми не дітали ся в сусідні кімнатки. Шілер доніс мені, що з Оробові-м добре, та я догадував ся, що він укриває передомною правду й журив ся, що його і так слабе здоров'є підупало в підземній тюрмі.

Я мав хоч се щастє, що при сій нагоді був ближше мого дорогого Марончеллі-го! Я розпізнавав його голос. Ми здоровили ся співом мимом криків вартових.

В тім часі зробив у нас оглядини лікар з Берна; може його вислано наслідком донесеня надінспектора до Відня, що ми попали в незвичайне ослабленє задля браку їди, — а може тому, що тоді в тюрмах кинув ся сильно шкорбут.

А що я не знав причини сеї візити, уявив я собі, що він прийшов задля нової недуги Оробові-го. Як стратити його спричинив мені неописаний неспокій. Тоді попав я в тяжку меланхолію і бажав умерти. Гадка про самоубийство станула мені знов перед очі. Я старав ся її відогнати, та я був мов знеможений мандрівник, що говорить сам до себе: „се мій обовязок — йти до цілі а прецінь відчуваю непереможну потребу кинути ся на землю й випочати“.

Говорено мені, що недавно тому позбавив себе життя в тих темних пивницях якийсь старий Чех в той спосіб, що розбив собі голову об мур. Я не міг з моєї уяви викинути гадки: попробувати того самого. Не знаю, чи моя бішеність не була би довела вкінці до такого висліду, колиб я не був почав плювати кровю й не подумав, що моя смерть зближає ся. Я подякував Всевишньому, що в сей спосіб забирає мене зі світа, через що не допустив мене до очайдушного чину й не затемнив мого розуму.

Та Господь хотів мене ще задержати при житю. Плює кровю лагодило мою злобу. Тимчасом перенесли мене знов до тюрми горішної. і в наслідок денного світла й близькості Оробові-го я відзискав на ново любов до життя.

LXX.

Йому звирив ся я з мою меланхолією, яку я переживав по нашій розлуці; а він сказав мені, що він також мусів переборювати гадку про самоубийство.

— Вихіснуймо — говорив він — короткий час на се, щоби скріпити себе взаємно через релігію. Говорім про Бога й розбудім в собі любов до Нього; пригадаймо, що Він є Правдою, Мудростию, Добротою, Красиою, — всім тим, до чого ми змагаємо з тугою, як до найвишого добра. Кажу тобі отверто, що моя смерть близька. Вічно буду тобі вдячний, коли ти постаравш ся зробити мене в тих послідних днях так відданим Богу, яким я повинен був бути ціле життя.

Наші розмови обертали ся не біля иншого предмету, як тільки біля християнської філософії та біля порівняня її з сенсуалізмом. Оба були ми сердечно вдоволені, що відкрили таку згідливість між християнством а розумом; коли ми ставляли проти себе всілякі протестантські віруваня, бачили ми оба, що тільки католицька віра є сею, що може видержати правдиву критику і, що тільки наука католицької віри оснований ся на найчистіших догмах віри й найчистіший моральности а не на слабих плодах людської несвідомости.

— А колиб ми, — сказав Оробові, — якимсь можливим случаем, майже неможливим, вернули між людей, чи булиб ми так слабодушні і не узнавали Євангелія? Чи булиб ми в прикрім положеню, колиб хтось уявив собі, що тюрма покоридла нашого духа і ми тільки через слабодушність скріпили ся у вірі?

(Дальше буде).

Державна рада.

На засіданню дня 16. с. м. промовляв при бюджетовій розправі між іншими п. Романчук іменем свого клубу. Бесідник заявив, що політика, яку веде монархія від часу настання дуалізму, є схиблена. Та політика опирає ся лише на Мадярах, Німцях і Поляках. Прочі народи у-посліджено або зовсім поминані ся. Отже монархія не сповнює своєї місії, яко опікунки менших слабших народів та частин народів в середній Європі, а через те тратить до певної степені управлене свого істования. Невдячність Австрії супроти народів, котрі в тяжких хвилях помагали державі, перейшла вже майже в приповідку. З сеї причини ослабло привязане тих народів до держави. Пануюча політична система зражує до монархії також населене балканських країн, та немало причинила ся була сего року також до можливости вибуху війни. Найприкріше відчувають сю систему чотири мільони Русинів. Угорські Русини наближають ся що раз більше до винародовлення і аубожія. Галицьких Русинів віддано на поталу Полякам, хоч розумно понятій інтерес Австрії вимагав би окрузити спеціальною печаливістю галицьких Русинів, хоч би з огляду на їх географічне положене і етнографічне становище.

Економічна печаливість держави звернена переважно в хосен польскої, західної Галичини. Навіть елементарні шкоди вихиснує ся в політичних партійних цілях — при нагоді розділу державних заюмог. Закладане й утраквізація руских шкіл стрічає ся зі всілякими перепонами, за те щедро попирає ся закладане польских шкіл і то призначених не тільки для Поляків але також для Русинів. У східній Галичині припадає одна руска гімназія на 600.000 Русинів а одна польска на 80.000 Поляків, хоч они мають крім сего ще в західній Галичині 21 польских гімназій. Поміж чотирма більшими народами Австрії тільки одні Русини не можуть добити ся не лише університету, але навіть одного виділу! Адміністрація краю уживає ся задля гноблення Русинів. В центральній управі Русинів так, як би не було.

Дальше вказав пос. Романчук на уюсліджене Русинів в галицькій соймі та на їх недостаточну репрезентацію в парламенті. Русинів відсилають з їх жалобами консеквентно до ласкавости їх ворогів. Русини зовсім не бажають собі опікунів, хотять самі працювати задля свого розвитку. Радше хочемо мешкати свободні в своїх хатах, чим наймитами в челядній палаті. (Грімкі оплески руских послів). Не хочемо нікому нічого забирати, над ніким панувати, але най нам ніхто не відбирає нашу власність та най над нами ніхто не панує! За часів теперішнього правительства Русини зовсім не добачують поліпшеня свого положеня. Кабінет бар. Бінерта так само коли не яркійше як попередні стає в борбі між обома народами Галичини зі всіми засобами державної власти по стороні сильнішого, пануючого народу. Вигляди на хочби частинну зміну адміністраційної системи в краю завели. Полякам без застороги признає ся розширене краювої автономії, яка має принести з собою скріплене польского панованя над Русинами. Загалом сповнює ся односторонно, без порозуміня в Русинами, всі бажаня Поляків, навіть тоді, як виходять на шкоду Русинів, за теж навіть найдрібніші та найбільше оправдані бажаня руского населеня мусять вперед одержати привілі польских панів. З сих причин мусять Русини з цілою енергією побороувати теперішню систему і теперішнє правительство так в своїм власнім інтересі як і в державнім. В сій справі піде руско-український клуб разом зі всіми партиями, котрі мають подібні цілі без огляду на ріжниці що до інших цілей і поглядів. Русини будуть отже голосувати проти бюджету. (Оплески).

В палаті послів зголошено вчєра внесене підписане послами всіх сторонництв в справі у-правильненя становища і поборів державних, контрактювих урядників. Палата вела дальшу подрібну розправу над етатом ради міністрів. Презид. міністрів бар. Бінерт забравши голос, заявив вдоволене, що парламент преці приступив до полагоди бюджету. Однак не належить з другої сторони перецінювати сего, боже бюджет то не ваче minimum екзистенції парламенту;

ряд інших важних справ ожидає полагоди, як закон про суспільну обезпеку, реформа краювих і державних фінансів, реформа гірничого закона, новий закон про заразу товару, дальше багато справ, предложених самими послами, як знижка збіжєвих мит, нафтора справа і т. д. Належить пригадати також справу торговельних договорів, так важну для кругів продуцентів в Австрії.

Населене привязує великі надії до нового виборчого права, до парламенту. Несправедливим було би твердене, що ті надії завели, але без сумніву деякі ожидания не сповнили ся або лише в надто малій мірі. Причина, здає ся мені, лежить в тім, що основна ідея виборчої реформи не обняла ще цілого політичного життя. Ідеєю сеї реформи було усунене спеціальних інтересів на друге місце супроти загально-державного іютересу. Можна би се досягнути, коли би палата могла стало чути ся безпечною і сильною а не застановляла ся над прихильністю правительства для себе. Панове! Правительство є справді далеке від всяких намірів уменшеня поваги палати і неправдивий також закид, мо правительство грозить вічно парламентови. Нема ніякого доказу на мнйвий протипарламентарний настроій правительства. В парламенті не шукаємо чогось відокремленого, що було би сащо собі цілю, але бачимо в нім особливо важний державний орган побіч інших, орган о докладно начеркнених задачах при сповнюваню державних задач. Ніяке правительство, хотячи перевести успішно свою місію, не буде добровільно позбавлювати себе того середника до досягненя державних цілей. Творчий парламент, який дає населеню позитивні вартости, є такою силою, що може не дбати про всякі забіги, особливо, коли они єствують лише в уяві. Сі мабуть недобрі відносини між правительством а парламентом в дійсности є лиш не дуже приязними відносинами деяких сторонництв палати до правительства.

Є головню три групи, які обявляють правительству всякі ознаки невдоволеня. Ві всіх тих трєх случаях, припускаю се опозиційне становище лежє в найменшій часті належить соці пояснити програмою або цілями правительства а головню безвідставним поминанем тих наших намірів.

Передовсім зверну ся до чєско-вародного союзу. Тут мушу застеречи ся проти твердженя, будьто би правительство вело політику неприязну для Славян, чи то для Чєхів. Які властиво розпорядки поробило правительство проти славянських народів сеї держави? На не мале мое здивоване говорив також бувший міністер Прашек про гнет Славян, але не міг навести ні одного доказу на ті свої заміти. Колиж закидає ся Полякам, що они лише уюможливили Німцям верховодити проти славянської більшости, то думаю, що могу з цілою рішучістю сказати, що становище Поляків доказує лучше, як що небудь иншого, що правительство не має неприязних намірів супроти Славян. (Протести і оклики з чєских лав). До правительства покликано побіч двох Поляків також двох визначних чєских політиків, яко мужів довіря народа. То само є вже достаточною порукою проти ворожого для Славян напруму політики.

П. Хоц: Міністри покликала Корона а не нарід!

Бар. Бінерт: З вчєрашної промови пос. Гломбінського міг я з великим вдоволенем переконати ся, що в тім напрямі, як і в багато інших наш погляди ідуць по тій самій лінії. Ніхто більше від мене не узнає без упереджень значіня чєского народа. Таж і в сій розправі признано мені з чєскої сторони повну безсторонність на моїм попереднім становищі. Можна з бігом часу змінити свої погляди в тій або тій справі, але не можна припустити, щоби поважний чоловік, а таким, здає ся, мене узнаєте, нечаяно покинув свою довголітню безсторонність і змінив основню свої погляди. Річ проста, що часто з сторонничих причин піймає ся хибно причину нашого поступованя. Особливо чєска прєса підносить безнастанно заміт, будьто би ми були неприязно настроєні супроти Чєхів, що з певністю не відповідає фактам. Безосновний є також заміт, будьто би правительство було ворожо настроєне для полудневих Славян. Противно, відносить ся до них з як найбільшою

прихильністю. Скоро говорю про полудневих Славян, то бажаю на хвилю звернути ся і до тої групи, яка стоїть найближше них, іменно до Русинів. Правительство відносить ся з повною симпатією до культуральних і господарских змагань руского народа, — що особливо бажаю зауважити супроти виводів п. Романчука. Правительство готове завсїгди всіми стараннями поспирати ті змаганя. Вкінци переходжу до третьої групи, до соціалістів. Отже без сумніву між правительством а соціалістами є широка пропасть, позаяк буржуазійне правительство опирає ся на зовсім відмінних суспільних засадах від тих, до яких зміряє соціально-демократичне сторонництво. Мимо сего ми не вороги соціальної демократії. З тих кругів закидають нам завсїгди, що правительство не веде палати. Преці головним услівєм такого веденя є, щоби узнавано ту провідну ролю правительства. Є логічною річю, що правительство може вести лише ті сторонництва, які з ним лучать ся; опозиція ніколи не дасть ся вести правительству. При тім відносини в Австрії сего рода, що правительство не опирає ся на скупленій більшости, яка поспирала би єго з засади. Вправді кабінет тішить ся прихильним попертам кількох великих і менших сторонництв, але не так з причини їх засадничої з ним згоди, що з причини узнаня змагань кабінету, звернених до державних іютересів взагалі, як і з любови до парламенту, щоби діяльности єго не перервано. Вкінци також здоровий парламент не може зовсім вречи ся самостійности і ініціятиви. Виробила ся у нас привичка, що всього домагає ся від правительства. Хотяй мій погляд, що правительство не повинно обмежувати ся до вигідного ожидания, то однак бажаю, щоби правительство уважало якоюсь політичною опікунчою властію над парламентом.

Закинено нам також, що правительство не розпоряджає сильною більшістю. Коли так є, то причина лежить в відносинах нашої держави. Австрія є краєм меншости, які аж через зсумоване доходять до числа більшости. Могу покликати ся на се, що в падолистї минушого року зробив я все, що було в моїй силі, щоби злучити сили, в цілі удержаня парламентарної коаліції і не моя вина, що се не удало ся. Врєштї з більшою справедливістю міг би я може критикувати склад опозиції. Коли меншість не хоче обмежити ся до безхосєвної негачії, то мусить уміти також і будувати. Не хочу розбирати складу опозиції в тій мірі, але рішучо не узнаю узасаднєні опозиції для опозиції, а отже без позитивної підстави.

Відтак обговорював бар. Бінерт фінансові відносини держави й підніс, що не лише нормальні потреби зросли, але фінанси є невідрадні також по причині збільшеної суспільної опіки і по причині послїдних надзвичайних випадків. Жаліючи над невідрадним станом державних і краювих фінансів звертаю увагу на се, що обради над фінансовим начерком дають нагоду вести дійсно безсторонну політику, яка хосєнійша як чиста негачія. В інтересі держави і країв належить винайти нові жєрела доходів. Політичне і економічне становище великодержавне получене з обовязками, яких не можна уменшувати.

Хочемо і мусимо бути спосібними до союзу і полишити ся сильними, щоби народи могли тішити ся благодатію мира. Президент кабінету пригадує, що представляючи перетворений кабінет, заявив, що іде о сотворене кладки, щоби в даній хвилі заступити єї мостом. Ви самі, панове, з рідкою однодушністю признаєте, що то перетворене може слїдувати лише на основі зовсім певних, річевих услівій. Найліпшою порукою незаколоженого свідланя великих сторонництв в парламенті і їх участі в управі був би modus vivendi в чєско-німецькїм спорі.

Також правительство є того самого погляду; могло би видавати ся, що супроти так однодушної опінії не тяжко найти також просту формулку. Правительство внесло потрібні предлоги, започаткувало анкету, щоби обі сторони могли річево висказати свою гадку. Правительство було би на певно заслужило на закид нарушюваня обовязку, коли би не витревало в дальших зусілях, звернених до згоди. В послїдних днях були вже деякі ознаки зближеня і порозуміня і надїю ся, що в спокою літа ті ознаки приймуть

